Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie

103812

Britene sier nei til alliert aksjon

AP 23/12-87

Faksimile: Protokoll fra møtet Det høyeste allierte krigsråd 19. desember 1939 hvor det blant annet ble konkludert med hvor viktig det er å støtte Finland og styrke norsk/svensk vilje til å motstå aggresjon.

10

LORD HALIFAX added that, so far, help to Finland had taken the form of an authorisation to British firms to supply war material privately. The procedure had, in effect, been similar to that followed by Italy in regard to Spain and the object had been not to complicate British relations with Russia.

The Supreme War Council:—

(1) Agreed as to the importance of rendering all possible assistance to Finland, and of taking diplomatic action in Sweden and Norway with a view to strengthening the determination of those countries to resist acts of aggression.

(2) Took note that the draft instructions prepared by the French Government for despatch to British and French Ministers in Sweden and Norway with a view to joint diplomatic action, would be examined by the British Government through the normal diplomatic channels as soon as possible.

— Hvis de små land ikke samarbeider med vestmaktene, vil Hitler plukke dem, det ene efter det andre, hevdet de franske strateger i desemberdagene 1939. Bildet er fra 5. oktober 1939: Tyske tropper paraderer for Hitler i Warszawa efter at Polen er tatt. *(Foto: AP)*

Magne Skodvin

Forhandlingene i det øverste allierte krigsråd 19. desember 1939 dreide seg også om Finland og Norden. Professor Magne Skodvin fortsetter idag sin artikkelserie om de spennende desemberdager 1939 da stormaktene drøftet fremstøt nordover. Serien begynte 19/12 og avsluttes nyttårsaften.

Frankrikes statsminister i 1939: Edouard Daladier

Friske franske fraspark ved statsminister Edouard Daladier i det høyeste allierte krigsråd nylig. Britene maner til måtehold. (Foto: AP)

Storbritannias statsminister i 1939: Neville Chamberlain

Statsminister Neville Chamberlain motsetter seg aksjon mot Norden nå. Frankrike ser nok dette som forhaling og trenering. (Foto: NTB)

Medlemmer av Det høyeste allierte krigsråd er også den franske flåtesjef, admiral Darlan (t.v.), og den franske allierte øverstkommanderende, general Gamelin (i midten). Med den britiske flysjef Sir Cyril Newall som baktropp forlot de forrige rådsmøte 17. november i No. [illegible] Downing Street. I denne artikkelen rapporterer vår medarbeider Magne Skodvin f[illegible]t 19. desember 1939 i krigsrådet. *(Foto: NTB)*

Toppmøte i Paris. Dei strategiske hovudlinjene på alliert side blir drøfta i det høgaste organet alliansen har, «Supreme War Council». I dei tre første månadene av krigen har dette rådet hatt tre møte. Det fjerde kom saman den 19. desember, i det franske krigsdepartementet. Det varde litt over tre timar. To tredeler av tida gjekk med til å diskutera Balkan, og ikkje minst Tyrkia. Resten var delt mellom seks andre nummer på saklista; men eitt av dei var Finland og Norden, som nå for første gong har nådd så høgt opp.

AV MAGNE SKODVIN

I Balkan-spørsmålet kom straks det faste franske omkvedet: Hitler vil plukka dei små land, det eine etter det andre, dersom dei ikkje i tide samarbeider, støttar einannan — og fremfor alt, tek mot diplomatisk støtte, og etter kvart kanskje stabssamarbeid og til slutt kanskje vel så det, frå vestmaktene.

Denne delen av møtet arta seg som ein rein tomannstale mellom dei to statsministrane, Daladier og Chamberlain. Mønstret var også det som nå tek til å bli velkjent: Friske franske fråspark, britisk skepsis og maning til måtehald. Står vi på i søraust, så skaper vi uro i Italia, sa Chamberlain; og vil Balkanstatane ta mot alliert invitt, når dei veit at det er svært lite vestmaktene kan stilla opp for å hjelpa dei i praksis?

Det enda med at franskmennene let seg bremsa ned. Utan italiensk samtykke skulle ingen mi[illegible] tiltak koma på tale, be[illegible]lomatiske; og dette [illegible]matiet skulle britane ta seg av, til og med i Italia, den «latinske søster» som det heiter i fransk blomsterspråk. Ville franskmennene føra sine stabsforhandlinger vidare, kunne dei gjera det på eigen hand.

Også i nord

Diskusjonen om Finland gjekk stort sett på parallelt spor. Problemet nå var å styrkja Skandinavia, sa Chamberlain, senda materiell til finnane og gi svenskar og nordmenn pågangsmot til «positiv handling» (se faksimile). Diplomatisk aksjon i Oslo og Stockholm kunne hjelpa. Men Foreign Office hadde også prøvt å tenkja lenger inn i framtida. Utviklinga kunne ta to vegar. Finland kunne bukka under tidleg, eller halda det gåande med svensk hjelp, eventuelt hjelp i transitt gjennom Sverige. I siste tilfelle kunne Tyskland gripa inn for å sikra malmen frå Nord-Sverige, og då ville de[illegible] allierte stå overfor ein[illegible]da krig, «open eller s[illegible] Dette bur[illegible] de vestmakt[illegible] nå tenkja gjennom saman. Men Chamberlain ville ikkje høyra om tiltak som kunne føra Storbritannia i konflikt med Sovjet.

Daladier hadde meir handfaste spådomar. Sovjet-Unionen kunne prøva å slå under seg heile Skandinavia. Daladier ville ha aksjon, og han hadde ein trumf å slå i bordet, eit memorandum som kom til å spela stor rolle i tida nærast etter. Det var forfatta av den tyske industriherren Fritz Thyssen.

Han betalte Hitler

Huset Thyssen er eit Ruhr-dynasti, og Fritz er andre generasjon. Han har støtta Hitler økonomisk heilt frå 1921, og organiserte i si tid det kjende møtet i Düsseldorf Industriklubb, der Hitler la fram programmet sitt for tyske finansmagnatar. Men det gjekk med Thyssen som med andre trollmanns-lærlingar, han ropa fram krefter som han ikkje kunne meistra. Hitler let seg ikkje bruka som instrument «mot bolsjevismen», men tok kommandoen sjølv, og Göring trykte Thyssen ut. I 1939 kom Thyssen som flyktning til Sveits og vidare til Frankrike. Nå var han Hitler-motstandar; nå skulle han visa vestmaktene måten å slå Tyskland på. Oppskrifta var enkel: Utan svensk malm måtte Hitler gi opp temmeleg snart, så enkelt var det. Det var berre eit reknestykke som skulle til for å finna ut når Tyskland måtte kapitulera.

Motiv og maktkamp

Thyssen gav Daladier like velkomne argument som Quisling hadde gitt Raeder; og, som Raeder, har Daladier rikeleg med andre motiv frå før. Hans ambisjon er å stå fram som den sterke mann, den som kan samla og berga Frankrike i den moralske krise som ventetida skaper. Då Mussolini rasla med sablar og tala om eit større Italia, reiste Daladier til Korsika og let seg fotografera i Napoleon-positur. Som så ofte ellers er fransk utanrikspolitikk eit middel i indrepolitikken, ikkje minst i maktkampen mellom Edouard Daladier og Paul Reynaud. Å visa pågangsmot, tiltaksevne og handlekraft, det er nå eit politisk mål for dei begge. Skandinavia kan bli eit politisk middel.

Konklusjonen

Det høgaste allierte råd understreka at det var viktig å gi all mogleg hjelp til Finland, og å ta diplomatisk aksjon overfor svenskar og nordmenn for å styrkja dei i viljen til å stå mot aggresjon. Det var utarbeidd eit fransk utkast til notar om dette. Det tok britane med seg heim, for å drøfta det («to be examined»).

Franskmennene ser vel dette som forhaling og trenering. Dei ventar seg ikkje store resultat av diplomati. Den norske regjering er fullstendig passiv, sa Daladier. Svensk opinion synest litt meir oppløftande. Men Frankrike kan nok koma til å bruka skarpare lut enn notevekslíng. I første omgang skal britane nå analysera og diskutera; det er fleire aktivistar enn Churchill i London.